

Recenzie**„Universitatea din Iași - Brevis Historia”****Ion Toderașcu și Bogdan - Petru Maleon****Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” Iași - 2011, 40 pag.****Book review****“Iași University - Brevis Historia”****Ion Toderașcu and Bogdan - Petru Maleon****“Alexandru Ioan Cuza” University Publishing House, Iași 2011, 40 pag.**

PETRE T. FRANGOPOL

Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Fizica Nucleară “Horia Hulubeu”, str. Reactorului nr 30, C. P. MG-6, MG-6 Măgurele-077125, Ilfov, Romania

On the occasion of the 150th anniversary of the Iași University (1860 – 2010), the „Al. I. Cuza” University” of Iași, the oldest of Romania, edited for the use of Romanians a small booklet in 7 languages (roumanian, french, english, italian, german, spanish and russian), and also for foreign guests and visitors of the University, visitors of the University, which present a short history of the University, with a lot of photos, including eminent professors and their laboratories. It should be emphasized that Iași was the capital city of Moldavia between 1564-1859, one of the two capitlals cities of the Union of Principalities (Moldova and Valachia), between 1959-1862, and the capital city of Romania between 1916-1918. Some first events in Iași, importants for the Romanian history: 1600 – Michel the Brave declare in Iasi, for the first time. the Political Union of the three states: Moldavia, Valachia and Transylavnia; 1816 – the first spectacle in the romanian language organized by Gheorghe Asachi; 1828 – the first school in romanian language; 1834 – the first museum of Romania: the Natural History Museum of Iasi; 1834 - the first monument in the romanian states; the obelisk with lions in the Copou garden; 1840 – the first National Theater “The Copou Theater”; 1848 – Iasi was the beginning of 1848 revolution which extended after in the whole romanian teritories; 1876 – the first Jewish Theater in the world, established by Avram Goldfaden; 1912 – George Emil Palade was born in Iasi, the Nobel Prize winner for medicine and physiology (1974), as americam citizen; 1918 – the first memorial house in Romania :”Bojdeuca” of the famous roumanian writer Ion Creanga. The booklet demonstrate that the foundation of Iași University was a strategic political act for the development of the future of the young roumanian state just after the Union of Principalities of Moldova and Valachia in 1859.

Keywords: Iași University, Romanian education

România modernă a fost rezultatul acțiunii elitei politice românești, o elită formată în proporție de peste 80% în Occident, care a dovedit de-alungul unui secol, începând cu Revoluția de la 1848, dorința și capacitatea de a prelua și aplica în spațiul locuit de români modelul societății și civilizației occidentale (cf. Gh. Iacob, *Rolul elitei politice în modernizarea României*, în “*Xenopoliana*”, VI, 1-2/1998). Pentru atingerea acestui obiectiv, liderii politici și-au propus crearea unui cadru instituțional asemănător cu cel din țările civilizate.

Editorii broșurii (tipărită cu o literă foarte mică!) adresată vizitatorilor și colaboratorilor români și străini, prezintă o analiză detaliată a istoricului Universității, cu numeroase fotografii ale eminenților

săi profesori, școliți în faimoasele centre academice din Vestul Europei, care au refuzat să rămână în străinătate, fiind dornici să dezvolte o viață universitară și la Iași. Un singur exemplu: profesorul A. Obreja, șef de promoție la Politehnica din Zurich, Elveția, care la întoarcerea la Iași, a închiriat o casă să își construiască un laborator!

Universitatea din Iași a reprezentat, din această perspectivă, o prioritate strategică pentru viitorul statului modern român, care luase ființă prin Unirea Principatelor (Moldova și Muntenia (1859). Ea a fost înființată la 26 octombrie 1860, Iașii devenind, astfel, „capitala” învățământului superior prin înființarea de către Domnitorul Unirii, Alexandru Ioan Cuza a trei instituții: Conservatorul de Muzică și

Declamațiune; Universitatea; Școala de Arte Frumoase și Pinacoteca. De-a lungul anilor, din rândul profesorilor Universității din Iași au fost aleși 131 membri ai Academiei Române - o imagine simbolică a unui capital profesional remarcabil (statistica este până în 2010).

Discursul Regelui Carol I (1866-1914) la inaugurarea monumentalului Palat Universitar (1897), a cărui piatră fundamentală a fost pusă în 1893 de către nepotul său Principele Ferdinand, viitorul Rege al României (1914-1927) impresionează și astăzi prin actualitatea ideilor sale : *”Nu numai cu numărul soldaților și cu dezvoltarea vieții economice se măsoară astăzi puterea statelor. Un factor important, poate cel mai însemnat, este gradul de cultură....Vouă Domnilor Profesori, este încredințată misiunea cu grea răspundere de a pregăti pentru Țară, pe acei fruntași ai viitorului, de a le înălța vederile, de a sădi în inima lor ambițiuni nobile și generoase și de a le încălzi sufletul pentru tot ce este drept, bun și românesc.* Până la Primul Război Mondial, și, apoi, în perioada interbelică, Universitatea din Iași s-a ridicat la nivelul instituțiilor europene similare din toate punctele de vedere. Școlile științifice au fost consolidate (precum cele ale lui Gr. Cobălcescu, A. D. Xenopol, Al. Phillipide, Gh. Brătianu, celebrul Seminar Matematic etc). În același timp, impactul activității sale se simțea și la nivelul societății, a cărei viață era puternic influențată de intelectualii universitari. Cele mai luminate minți participau la viața publică și dețineau funcții importante în stat.

Repere necesare

Instituția Universității este o creație specifică a civilizației occidentale. Primele universități au luat naștere în Italia (Bologna), Franța (Paris) și Anglia (Oxford) la începutul secolului al XIII-lea. În jurul anului 1400 Parisul avea aproximativ patru mii de studenți, Bologna trei mii, iar Oxfordul două mii. Dacă în anul 1300 existau cca 13 universități, în anul 1500, numărul lor s-a apropiat de 70, iar Germania a devenit țara europeană cu rețeaua cea mai densă prin crearea de unități deosebit de active la Erfurt, Jena, Heidelberg, Leipzig, Freiburg, Tübingen etc. Acest model s-a răspândit apoi în toată Europa și s-a păstrat până în prezent, deși au apărut, în paralel, forme sau alternative de învățământ superior. Se cuvine precizat că instituția universitară s-a transformat radical de-a lungul secolelor, cu elemente specifice Evului Mediu, apoi ale epocii moderne, cu precădere în secolele XIX și XX, când numărul de studenți crește rapid în paralel cu răspândirea

Universităților la scară mondială și apariția diferențelor de ordin național. Istoria universităților este un segment definitoriu al istoriei culturii occidentale și, implicit, al unei culturi naționale. Astfel, în marile centre universitare menționate mai sus, au fost elaborate și difuzate teoriile și practicile intelectuale noi care au făcut să progreseze cultura occidentală. Competența cucerită prin studii era, astfel, recunoscută și se poate afirma că școlile și universitățile medievale au dat naștere în Occident tipului social de „intelectual”.

În secolul al XIX-lea a apărut în Germania universitatea de tip humboldtian, care îmbina învățământul academic cu dezvoltarea cercetării științifice fundamentale și aplicate. Acest lucru a condus Germania să devină superputerea de necontestat a lumii economice și științifice, până în jurul anilor 1930.

Cei care au militat atunci pentru înființarea de Universități în Principatele Române au fost revoluționarii pașoptiști, toți școliți în Occident. Ideile lor, care până la urmă s-au impus în făurirea unei Români moderne, au plecat de la educația și cultura ce le-au dobândit în Universitățile vechi europene.

Nu puțini s-au întrebat de ce s-a înființat prima Universitate din România la Iași și nu la București, unde a fost inaugurată mai târziu în 4 iulie 1864, tot prin decret al Domnitorului Al. I. Cuza. Reputatul istoric Profesorul Toderășcu a oferit celor prezenți la inaugurarea Muzeului Universității ieșene (în 2010), următoarele patru argumente care au fost luate în considerare de oficialitățile vremii pentru alegerea Iașului.

1. cea mai puternică mișcare unionistă a fost la Iași;
2. cea mai puternică partidă națională a fost tot la Iași și i- a avut în frunte pe Mihail Kogălniceanu, Costache Negri și Vasile Alecsandri, școliți în Occident. Kogălniceanu afirmase răspicat: “dacă nu ne unim, murim”;
3. Iașului i s-a oferit această recompensă ca o reparație morală, fiindcă pierduse calitatea de capitală a țării, așa cum fusese timp de secole, începând cu domnitorul Moldovei Vasile Lupu (1634- 1653), care a mutat capitala Moldovei la Iași;
4. Moldova l-a dat pe Principele unificator (Al. I. Cuza), iar Țara Românească urma să dea capitala țării.

Iașul a rămas un exemplu de păstrare a respectului pentru trecut, un oraș care mai poartă o notă de patriarhalism, un oraș care își iubește și valorile. Iașului i se reamintește mereu că este și „orașul celor trei Uniri” al „Unirii”, al „Junimii”, al „Convorbirilor literare”, în care spiritul neamului

românesc se păstrează viu, așa cum scria un ilustru fost student al Universității ieșene, care a absolvit-o în 1,5 ani, Nicolae Iorga: „Sunt români care n-au fost la Iași, deși n-ar trebui să fie nici unul, căci cine n-a fost aici nu poate să străbată cu înțelegere foile celor mai frumoase cronică, nu se poate pătrunde după cuviință de spiritul trecutului nostru care trăiește în acest loc mai viu și mai bogat decât oriunde aiurea... În conștiința lui națională ar fi o lipsă dacă n-ar fi văzut orașul care a fost și-și zice încă astăzi cu mândrie Capitala Moldovei.”

Alma Mater

Înainte de Universitatea ieșeană, făurită de marii oameni de stat și de cultură din jurul lui Cuza ca primă instituție de învățământ superior din România, au existat, în trecutul Țării Moldovei mai multe inițiative domnești, caracteristice spiritului creator din acest spațiu românesc care, se pot considera că au constituit, „rădăcinile Universității ieșene”. Astfel, Despot Vodă a înființat la Cotnari (1563) un *Colegiu (Schola latina)*, iar Vasile Lupu înființează „*Colegiul de la mănăstirea Trei Ierarhi*” (1640); în 1714, la Iași se înființează „*Academia Domnească*” reorganizată în 1766 și în 1835 se inaugurează de către Mihail Sturdza la Iași „*Academia Mihăileană*”, care avea printre profesori pe Gh. Asachi, Ion Ionescu de la Brad, Ion Ghica, Mihail Kogălniceanu și alții.

Universitatea „Al. I. Cuza” din Iași timp de aproximativ 40 de ani, până în jurul anilor 1920, conform documentelor, nu a numit profesori decât pe cei cu studii finalizate în Universități din Vestul Europei.

Astăzi, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași este o instituție modernă, între primele trei Universități de top românești. Cu cei aproape 40.000 de studenți și 845 cadre didactice, universitatea ieșeană deține o carte de vizită impresionantă: 15 facultăți, colaborări cu peste 250 de universități și institute din străinătate, peste 400 de proiecte naționale și internaționale, și sute de articole publicate, anual, în revistele științifice ISI de prestigiu internațional.

De la începuturile ei, dar și ulterior, Universitatea ieșeană s-a evidențiat prin modul cum a abordat educația ca factor de civilizație atașat valorilor occidentale. Spiritul ieșean a fost și unul misionar, care și-a ajutat suratele în momente dificile, de exemplu, a gazduit tânără instituție de învățământ economic superior a României, Academia de Studii Economice din București, refugiata în Primul Război Mondial la Iași. Sau, sprijinul efectiv dat pentru înființarea Universității din Cluj (1920), dar și generozitatea cu care a contribuit la dezvoltarea Universității din Chișinău, între cele două războaie

mondiale. Universitari ieșeni de prestigiu internațional au fost trimiși să întărească corpul profesoral la alte universități din țară [1]. Lista ar fi prea lungă, numai să fie menționați. Totuși, se cuvine să cităm câteva nume ilustre ale celor plecați de la Iași: Horia Hulubei, N. Titulescu, Grigore Moisil, C. I. Parhon, Gh. Ionescu-Sisești, Theodor Burghele, Gh. Spacu, N. Iorga, Titu Maiorescu, Iorgu Iordan, Gh. Brătianu, George Călinescu, Raluca Ripan și mulți, mulți alții. Păstoriul Teodoreanu, cu umorul său caracteristic, afirmase că pentru un profesor universitar ieșean sunt doar două drumuri, fie la București, fie la cimitirul Eternitatea al orașului.

Strategia de internaționalizare a Universității „Alexandru Ioan Cuza” este ancorată adânc în realitățile viitorului. Astăzi, Universitatea „Al. I. Cuza” are acorduri de colaborare și schimburi internaționale cu peste 250 de universități străine.

Felicităm pe Prof. univ. Ion Toderașcu și conf. univ. Bogdan Petru Maleon pentru realizarea acestei broșuri introductive în istoria Universității „Alexandru Ioan Cuza”

Bibliografie

- [1] Petre T. Frangopol, *Universitatea din Iași – Universitatea din București. Mobilitate Academică (1864-1948)*, Revista de Politică Științei și Scientometrie, **3(4)**, 331 (2014).

Autor corespondent: petrefrangopol@gmail.com

